

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — Socialism și Liberalism.

I. CORBEA. — Doamna Allen (traducere după T. Fontane).

E. COSTAȘ. — Vitejii (schiță).

E. F. — Serenadă (după Shelley).

C. SANDU-ALDEA. — Pescar de Islanda (trad. din Pierre Loti).

EUG. CIUCHI. — Romanță.

I. SCURTU. — Revista Generală: Comemorarea lui Ciprian Porumbescu. Poesii de d-na Baiulescu. Povești în versuri.

Notițe Bibliografice.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 „

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei

In străinătate . 12 „

„MINERVA“
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA
BUCUREȘTI. — Bd. Academiei, 3.

A apărut :

POEZII POSTUME

Ediție nouă

DE

M. EMINESCU

Prețul: Lei 1.50

De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : B-dul Academiei, 3, Strada Edgar Quinet, No. 4. BUCUREȘTI	ABONAMENTUL ANUAL În țară 10 lei În străinătate 12 »
--	--

SOCIALISM ȘI LIBERALISM

— NOU RĂSPUNS «VIEȚEI ROMÎNEȘTI» —

I.

«*Obiectivitate și urbanitate*». D. C. Stere, antagonistul meu de la «*Viața Românească*», a tipărit alte 15 colonete îndesate, de data asta numai contra primului meu răspuns. Sînt argumente mai pasionate chiar ca acele cu care începuse d-sa campania anti-«*reacționară*» în contra mea. Înainte de a discuta obiecțiile ce-mî aduce, o constatare și dovadă prealabilă. Toți cei ce-mî fac onoarea a urmări *prim-articolele* mele știu că în *nici unul* dintrînsele nu am vizat persoane; că în *nici unul* n'a fost măcar vorba în deosebî de vr'un Romîn; în *nici unul* eu nu am atacat decît *idei și teorii*. Polemicile cu «*Adevărul*» și «*Voința Natională*» nu eu le începusem și nu eu le făcusem să devieze. Polemica cu administratorul «*Luceafărului*», în mare parte de ordin politic-militant în ce privește situația de peste munți, — fiind de o natură deosebită, a fost numai *reprodusă* aici, mai mult ca informație.

Iată însă că apare d. C. Stere, Dar în loc de a se mărgini la o discuție obiectivă a ideilor și teoriilor pe care le susțin eu aici, d-sa dintru început se leagă mereu de mine, căutînd să mă «*caracterizeze*» și să mă «*claseze*». Din parte-mî, *nu m'am plîns; nu m'am plîns de loc*. Am avut multe polemici în viața mea, și nu numai acasă, între Romîni; sînt prin urmare obișnuit cu toate felurile de caracterizări, ba chiar și de calomnii, de înjurături vulgare și amenințări ridicule. Mă mir însă că d. Stere mereu se plînge de *mine!* D. Stere care începuse atacurile în potriva mea! Amicul Stere care dirijase în contra mea o sumedenie de ghiulele de patimă atotecovîrșitoare. Apoi tocmai d-sa îmi face asemenea învinuirî? Mie, care-mî dasem toată silința a fi cu d-sa pe cît se poate de calm și care nu întrebuițasem față de d-sa, cînd era absolută n.voie, decît *propriile d-sale expresii?*..

Apoi iau să-î compun eu d-sale un dicționaraș de expresii «obiective și urbane» cum le înțelege d-sa (chiar în primul d-sale articol!) față cu mine: «Inceputurile de gândire critică (!) trebuiesc încurajate... nu reprimare cu brutalitate»... «maltratează pe acest puternic cugetător (K. Marx)»...; «Lui K. Marx distinsul redactor politic al «Sămănătorului» nu-î recunoaste nici o valoare și îi aruncă cu cea mai mare desinvoltură epitetele de plagiator și șarlatan». Am dovedit apoi în nr. 20 cât de «gratuit» a fost acest reproș față cu mine, de oarece eu citasem savanți recunoscuți cari, *ei, îl numesc pe Marx «plagiator și șarlatan»*; — «pentru aceasta nu-î nevoie să tratăm pe K. Marx «gazetărește» (!) și să ne umflăm în pene (!) spre a micșora pe «adversar»... «adevărul nu poate rezulta decât din studii și gândirea cinstită (!)»...; «d. Popovici și-a format o concepțiune... reacționară, nu fără înclinații spre obscurantism și de o aspră netoleranță»...; «ați văzut cum e «bruf-tuita» (!) Revoluțiunea franceză» (de Popovici)...; «atacă cu furie, cu atita netoleranță, cu atita lipsă de frîu pe oricine nu se închină lui H. St. Chamberlain» (!)»...; «Zugrăvește pe orice (?!!) democrat ca pe un monstru (!); «necrușătorul polemist al «Sămănătorului»; Iar în nr. de Mai al revistei d-sale, d. Stere mai adaogă: «poate, cu timpul, va da d-zeu să putem sta de vorbă cu d-sa, fără a ne teme la fiecde moment de a fi striviți supt o avalanșă de imprecățiuni (!!) pentru... orice lipsă de reverență (!) oricît de ușoară (!) față de H. St. Chambelan !!!... «șinta acerbului director al «Sămănătorului»; «orizontul cîmpiei monotone a literaturii romîne e deodată întunecat de subita apariție a unui vulcan în erupțiune ce aruncă spre cer stîlpi de foc, acoperă împrejurimile cu cenușe, scorți și lavă»...; «războiul furibund»; «campanie de exterminare»; ... «ciudată concepție după care (!) o convingere se asămuește unei boli rușinoase» (?!!)»...; «d. P. iese din încurcătură, cu multă eleganță în asemenea ocazii, declarînd (!) pe toți cei ce nu se potrivesc calupului d-sale ca oameni de nimic(?!!)»... etc. etc.

În asemenea forme de «obiectivitate și subiectivitate» a discutat și discută d. Stere articolele mele. Cetitorii acestei reviste știu, și pot ori cînd controla, dacă îi dasem eu d-lui Stere motive pentru asemenea amabilități. Și ce e mai frumos, tot d. Stere face pe mihnitul!

«Se va vedea nota». D. Stere se miră că susținusem despre «revista uî Octavian Goga» că critică religiunea noastră, de oare ce la această revistă «colaborează trei fruntași ai clerului de peste munți, cari au depus pentru ea și cautiunea necesară». Și apoi d. Stere continuă: «Infrățire (?!) și nu demagogie? De aci puteți vedea nota în care e scris răspunsul d-lui Popovici». Așa, d-le Stere? De aci se va vedea

acea notă? Apoi s'o vedem! Care va să zică ce susține d. Stere? Că revista «lui» (a tovarășului?...) Octavian Goga *nu critică* religiunea? Eū *nu* discut prezența celor «trei frunțași ai clerului de peste munți la acea revistă», chestia poate fi mai delicată de cît o crede d. Stere. Eū știu numai că la Sibiu apare o excelentă «*Revista Teologica*»; eū știu că această revistă e scrisă într'un ton nu se poate mai blind, mai urban și mai obiectiv. Și chiar în nr. 3 din 1907 D. Dr. Nicolae Bălan, un distins profesor seminarial publică un articol de apărare contra atacurilor d-lui Goga îndreptate împotriva bisericeii. D. Dr. Bălan zice la sfîrșit:

«De altmintrelea constat că *cu Blajul* trăim noi mult mai bine de cît d. Goga care a avut satisfacția a se război aproape cu toate revistele cîte au apărut la noi de o vreme încoace»... Care va să zică d. Goga nu a atacat numai biserica romînă ortodoxă, centralizată la Sibiu, ci și pe cea unită de la Blaj! Cum rămîne acum cu «nota» ceea, — d-le Stere?...

«*Adică mă prefac, d-le Popovici?...*» D. Stere, care fără să fie ceretat exact, fără să fi știut precis ce anume susținusem eū în chestia cu Marx, se apucase să mi-l ridice în vineția cerului citindu-mi pe Schmoller și pe Sombart ca să mă convingă că d-sa, d. Stere, nu eū, ar fi avînd dreptate într'o chestie pe care nici nu o pusesem eū, și asupra căreia eū nici nu mă pronunțasem măcar! Din asemenea resturare a pozițiunilor reale ale unei polemici, firește că trebuie să rezulte o confuzie. D. Stere se plinge că i-aș fi zis că se «*preface*». Pardon, d-le Stere, iată textual ceea ce-ți imputam eū d-tale și ceea ce susțin și astăzi, după cum susțin *absolul tot ceea ce am scris pîna acuma*:

«Știu că d. C. Stere a scris o serie de articole asupra «*Social-democrației și a Poporanismului*». Le-am cetit și eū cu interes. Dar trebuie să mărturisesc că *nu m'aș mira*, dacă ele, în loc de a face «*poporaniști*», vor fi recrutat mai mulți aderenți social-democrației internaționale!... *Contrar, firește, intențiunilor romînești ale d-lui Stere. Dar așa sînt scrise!* Au atitea menajamente, atitea sentimente generoase pentru ideile socialiste, le fac mereu ochi așa de dulci și le înalță așa de mult în slava cerului, în cît toți cetitorii fără orientare serioasă, dar cu «*simț practic*»—*trebuie să-și zică: de cît așa poporanism «anemic», mai mai bine socialismul suculent al milioanelor de tovarăși din Apus*».

Mi se pare că de aici urmează lămurit *nu* că d. Stere «*se prefac*», ci că în d. Stere este o *antinomie ireductibilă* între socialism și liberalism, două doctrine politice *fundamental contrare*. Iar în privința *Marxis-*

mului, d. Stere este un fel de Werner Sombart între Romîni: și acela «a scris împotriva Marxiștilor»; dar totuș îi apără cu entuziasm, mai ales pe fondatorul doctrinei lor. *De ce?* Pentru că între toți socialiștii adevărați există o simpatie — să zicem immanentă — un fel de *consensus ingeniorum*. Cum atacî pe unul sar toți!... Ceea ce recunoaște d. p. și «Secolul»... (V. «Revista noastră Generală» de astăzi).

Apropo de divinus Marx! Am arătat că socialismul lui «științific» se macină zdrențe. Iată ce zice și Lecky, un celebru scriitor englez: «Sofismele sale grosolane și enormele exagerări pe care le-a răspîndit ar fi avut probabil puțină însemnătate, dacă nu ar fi fost considerate potrivite ca supt ele să fie ascunsă brutala necinste a planurilor de desbinare a proprietății cîștigate sau moștenite, planuri ce au găsit susținători în diferite țări... (*the naked dishonesty of designs for the spoliation*) etc. ¹⁾».

«Distincții subtilisime». Nu discut aici imposibilitatea de fapt a dezvoltării la noi a unor ramuri de industrie mare, nici dacă și întrucît Marxismul «chiar pentru socialistul din Apus, ca și orice ideal» este sau nu este mai mult decît «un fir conducător» — pentru că toate părțile acestea din articolele d. Stere pretează, prin totala lor lipsă de precizie, la discuții fără de sfîrșit. Tot astfel în ceea ce privește la d-sa noțiunea «poporului.» Să mă ierte d. Stere, dar «cele trei (!) accepțiuni ale cuvîntului popor sînt la d-sa atît de «profunde» — încît fiecare cetitor nepreocupat trebuie să-și zică: aceste «trei accepțiuni ale cuvîntului popor» nu servă decît la neutralizarea, la încurcarea orșicarei noțiuni lămurite despre popor.

Dealtfel, acele două pagini profunde cu cele «trei accepțiuni ale cuvîntului popor» — se termină cu perla de demagogie de salon pe care o citasem și pe care trebuie s'o reproduc căci e frumoasă, «logică» și — tipică. Judecați și d-voastră:

«Dacă însă e adevărat acest «criteriū ultim al judecăților morale», dacă «poporul muncitor are în totdeauna dreptate», — sentimentul de recunoștință pentru toate rezultatele progresului, pentru toate bunurile vieții, sentimentul adînc de solidaritate socială, ce ne leaga, pe toți de acest ziditor al vieții noastre materiale și morale, ce ne face în acelaș timp, pe noi toți vinovați față de el, chiar fără vină, datornici veșnic răi de plată» !!!...

«Vinovați față de el chiar fără de vină»!... «Datornici veșnic răi de plată»!... «Poporul muncitor are în totdeauna dreptate»!

Și d. Stere s'a supărat că îi caracterizasem această «accepțiune» (a 4-a?) a «vinovăției noastre fără de vină față de popor» — ca o ușoară

¹⁾ William Edward Hartpo'e Lecky, *Democracy and Liberty*. Vol. II. pag. 274.

deraiare demagogică. Apoi așa ne învață chiar «*Manualul Demagogului*»: — «*Le démagogue connaît les préjugés de son peuple, il les respecte et les flatte* ¹⁾». Dar dacă-l supără, să înlocuim cuvîntul: nu-î demagogie; e numai o încheiere confuză după două pagini de subtilisime și inextricabile — «obscurități». (Un «*obscurantist*» ca mine, firește, cum o să văză un popor în *trei culori*, hipostaze sau «*accepțiuni*»?!) M'am ocupat și eu în viața mea cu definiția «*naționalității*», a «*poporului*», a «*națiunii*» etc; — cunosc o respectabilă literatură în chestia aceasta de *etnografie* și *politică*; nu știam că *Höfding*, un psiholog și moralist, ne poate lămuri mai ușor într'un domeniude știință *decare nu s'a ocupat în mod special*!... A propos de Höfding. D. Stere citează din Kant că *legea morală e sfântă*, că omul este *subiectul ei*, că *el este un scop în sineși*. Foarte bine. Citează apoi pe Höfding după care chestiunea socială e o chestiune *morală*. Foarte bine. Dar ce mai așteptați de la un asemenea punct de vedere cînd supt loviturile socialiștilor d-voastră, toate religiunile noastre se clatină, și cu *de toate concepțiunile noastre morale, ale moralei existente* așa cum e, care e *indisolubil* legată de creștinism, cînd chiar și Höfding caută pe de o parte să ștergă deosebirea între etică și religione făcînd ca aceasta să fie absorbită de cea d'întîiu, iar pe de alta dînd vieței omenești, «*clipei trecătoare*» importanța vecinicie! ²⁾

«*Distincție riguroasă și categorică*». D. Stere zice. «Eû fac o distincție riguroasă și categorică între *socialismul revoluționar*, *social-democratismul* sau *Marxismul* pe de o parte, și *concepția (!) socialistă (!)* ca o concepție de solidaritate (!) socială (!) în opoziție cu apologia curentă a liberei concurențe, pe de altă parte...

«Ce face d. Popovici? Mai întîiu *nu relevază* distincția pe care o fac între *socialismul revoluționar* și *concepția (!) socială (!) sau socialismul pur (!)*, apoi din fraza de mai sus *nu reproduce* tocmai acele cuvinte în care arăt că Faguet e *adversar hotărît* al *socialismului revoluționar*». Așe dară îl prezentasem pe d. Stere într'o lumină falsă?

Orî și cine își va lua osteneala să compare articolul meu cu acesta al d-lui Stere, se va convinge imediat cine din noi doi are dreptate. *D'apai chiar din această aici citată protestație* a d-lui Stere ce rezultă? «Că Faguet e *adversar hotărît al socialismului revoluționar*». Care va să zică Faguet este pentru un *socialism «ne-revoluționar»*? Ian să vedem. «Il est trop probable, et quand on considère l'Angleterre, l'Allemagne

¹⁾ Raoul Frary, *Manuel du Démagogue*, Deuxième éd. p. 93.

²⁾ Harald Höfding, *Religionsphilosophie, passim*, în deosebi pag. 343

el les Etats-Unis, *on tend à se confirmer dans cette opinion, que le socialisme, même considéré au point de vue moral, est surtout un état d'âme de peuples vieillis et fatigués*...¹⁾.

Repet: se poate cita d. Faguet ca o mărturie pentru «triumful concepțiunii socialiste»?... Intreb: cine are dreptate? Și d. Stere numai că nu mă înjură!...

«*Fără rezerve*». Ziceam în acel articol al meu: «D-l Stere prezintă pe d. Faguet ca și când acesta nu numai că ar fi avînd simpatii pentru *socialism ci ar fi acceptînd socialismul de Stat fără nici o rezervă*». Vorba este *ce afirmase d. Stere?* Iată ce afirmase: «Și ilustrul om de litere, foarte sceptic prin firea lui, nu numai acceptă socialismul de Stat, dar chiar și «socialismul asociaționist»... Intreb: nu avea d-l Stere datoria, impusă de «scrupulozitatea științifică», de a explica întru cît este Faguet pentru socialismul de Stat? Așa cum îl prezintă d. Stere, Faguet apare intervenționist *fără nici o rezervă!* Apoi Faguet este tocmai intervenționist *cu foarte mari și esențiale rezerve*, după cum am dovedit! «*Intervention de l'État dans la mesure restreinte que j'ai indiquée, et qui serait destinée dans mes idées, à devenir de plus en plus restreinte*»...²⁾. Cum poate fi invocat Faguet pentru «triumful concepțiunii socialiste», dacă el și această brumă de intervenționism nu o admite decît *în mod provizoriu*?... Și de aceea d. Stere «iese din încurcătură cu multă eleganță» declarînd pe Faguet un autor *confuz!*... Faguet declarat «confuz» de «precizul» meu amic Stere! Incurcătură, da! Dar «ieșire cu multă eleganță»?... Nu tocmai!

AUREL C. POPOVICI.

DOAMNA ALLEN

(După T. FONTANE)

Ūscate, frunzele picaū,
Bătute de bruma de toamnă,
John Graham zăcea murind de dor
După Allen, frumoasa doamnă.

Trei solī de grabă aū plecat

¹⁾ Em. Faguet, *Le Socialisme en 1907*, p. 370.

²⁾ *Ibidem* p. 360.

S'o caute 'n toată cetatea:
«Ne moare stăpînul de dorul tău,
O vino, redă-î sănătatea!

Și doamna vine la castel
Pe scara de marmură vine, —
Stătu la pat, privindu-l lung:
«Tu ai trimis după mine».

«Eu am trimis după tine, nu vezi:
Am ajuns ca frunza de toamnă,
N'ai să-mi mai spuî nici un singur cuvînt?
Eu mor de dorul tău, Doamnă.

«Johî Graham, eu am un singur cuvînt,
Și eu te-am iubit pe tine,
Dar tu, din cîte daruri ai dai,
Nici unul n'aveai pentru mine.

Johî Graham, și de ți-s dragă acum,
Mai drag mi-ai fost tu mie,
Cînd te priveam, treceai zîbind
Și mă lăsaî pustie.

Acum schimbat-am, eu și tu,
Pe scara iubirii locul,
De ești azi jos, e vina ta,
Eu nu-mî mai blestem norocul».

Plecă, — dar pîn' la ea, pe drum,
Trist dangăt din urmă vine;
Ea zise: «Sună pentru el,
Pentru el și, vai,—pentru mine.

O mamă dragă, așterne-mî pat
La umbră de șalcii bătrîne;
Johî Graham muri de dorul meu,
Eu mor de-al lui ca mine».

Trad. de I. CORBEA

VITEJII

Anul acela, cum se întâmplase nu-mi mai aduc aminte, eram împreună vr'o șase veri, toți înflăcărați de cititul cărților de haiduci, de aventuri de călătorii și explorări prin țări sălbatice. Și, văzînd ce ușor găseau eroii romanelor de prin «Ziarul Călătoriilor» mine de aur și de argint, ne hotărîserăm și ne jurasem și noi ca peste cel mult trei ani, să plecăm în America, să ne îmbogățim. Pînă atunci însă, făceam planul expediției «romîne» și căutam să ne deprindem cu toate oboșelile și cu toate cele ce ne-ar fi fost de folos, pe acolo. Tocmai îmi dăruise un moș al meu o pușcă, și pentru ca să ne învățăm a trage la țintă, ori-ce gologan aveam, fuga la cumpărat cartușe, și apoi nu se mai putea liniști mahalaua. Trăgeam în vrăbii, în garduri, în pisicile străine, în călăreții de tablă ce se învîrteau scîrțîind în virful caselor, ba căutam să împușc chiar găinile din ogradă, în loc de a lăsa să le tae argatul. Le rupeam cite un picior, o aripă și tot cuțitul trebuia să le scape de furia mea războinică.

În fundul grădinei noastre, mare cît o moșie, era un loc cu iarbă pe care pășteau cai împedicați.

Noi pîndeam ascunși după gard și îndată ce vedeam că nu e nimeni pe acolo, săream repede dincolo, ne apropiam încetîșor de cai, îi despiyecam, ne azvirleam pe ei și apoi goană. Mai cădeam, mai ne ridicam și nu ne astîmpăram pînă nu vedeam venind în fuga mare, suduindu-ne, vr'un stăpîn al cailor. Atunci descălicam repede și săream în altă grădină de cît a noastră, ca să nu ne cunoască și să ne spue părinților.

Și ast-fel de atunci am învățat : a trage cu pușca, a călări, a înota, a pescui, și tot de atunci din pricina umblatului prin omăt după vînat, am căpătat un mic reumatism.

În nopțile luminoase de vară ne strîngeam cu toții supt un cort făcut de noi din țoale vechi luate din casă, și acolo pînă tîrziu, mergeam cu închipuirea înflăcărată pînă în America, chemînd în mintea noastră lupte eroice cu indienii, galopuri nebune prin întinsele pampas sau ne vedeam apărînd cu vitejie nespūsă pepitele de aur găsite. Și glasurele noastre înfiorate de plăcere erau întovărășite de foșnetul copacilor grădinei, în cît ni se părea că sîntem cu adevărat în pădurile virgine ale Americii, la un popas de noapte.

Deodată unul din noi se ridica strigînd :... Indieni!... iar noi rîcnînd cît puteam :.. ura!, porneam în fugă prin grădină lovînd cu ciomege copacii și bufuînd un foc, două, cu pușca nedespărțită de

noi. Iar cîinii mahalalei treziți începeau să latre furioși, și blestemele mahalagiilor sculați din somn, abia ne linișteau.

Cerusem cataloage de arme de pe la fabricile din Franța și veșnic erau discuțiuni asupra alegerei armelor și obiectelor necesare pentru echipament, preferind totdeauna pe cele mai bune, mai trainice și mai ușoare, căci greutatea totală ne îngrijea mult.

Cu îndeletnicirile acestea a trecut vara repede, prea repede parcă, și toamna și cu ea deschiderea școlilor a venit, nu prea cu mare bucurie pentru noi.

Toamnă frumoasă ca în anul acela, mai rar.

Cum stăteam în clasă, lîngă fereastră, privirile mi se opreau deseori pe dealurile ce străjuiau orașul, dealuri care, acoperite de viță de vie roșcată, păreau niște spinări de epurî uriași, cu plopî înalți veșnic tremurători drept urechi.

Și multă poamnă se mai făcuse. La fie-care butuc atîrnau atîția struguri, încît puteai umplea un paner întreg cu ei.

Ne adunam și acum seara spre sărbători, în casă însă, și în întunericul odăei țeseam mereu planuri de a căror îndeplinire nu ne-am fi indoit o clipă.

Intr'o seară mai caldă am plecat, așa să ne plimbăm pe câmp, înarmați de frica cînilor, cu ciomege respectabile.

Ajunși acolo, am alergat, ne-am trîntit, am cîntat pînă ce am osîtenit. O sete grozavă începu să ne frigă gitlejurile. Apă nicăeri. În schimb viile erau aproape, și gardurile ușor de tot de sărit. Dintr'o privire ne-am înțeles cu toții, și deodată am devenit tăcuți.

De vii ne despărțea și un lan de păpușoiu.

Înșirîndu-ne ca indienii, unul după altul, treceam printre păpușoiu, îndepărtînd cu mîinile, ca și cum am fi înotat, frunzele tăioase al căror foșnet ne înfiora. Înaintam cu sfială și ne-am fi întors bucuros, dar ne era rușine să ne dăm frica pe față, noi viitorii exploratori de țări și păduri neumblate, viitorii vînători de lei, tigri și alte animale cumplite.

Am sărit gardul cam îndemnîndu-ne, și odată în vie ne-am răspîndit pitulîndu-ne pe supt butucii apropiati. Inima ne zvîcnea tare, și uitîndu-ne cu grije împrejur eram gata să o ștergem la cel mai mic semnal al vrăjmașului.

Așezați supt boltele de frunze, zmulgeam struguri, găsiți pe pipăite, și mușcînd cu sete din ei făceam să troznească prea tare parcă bobitele cu must dulce și aromat.

Deabia ne mai venise inima la loc, cînd deodată aproape, o trosnitură de vițe uscate, ne incremeni.

Un cîne zbîrlit se repezi hămăind și cînd întorc capul, un fior de ghiață îmi trecu prin șira spinăreii. Printre frunze se vedea o namilă neagră de om, cu o căciulă cit o baniță. La mișcarea de spaină ce făcui, trozni un harag.

— Cine-î acolo, mă? zbiră cu glas răgușit și gros namila.

Simțeam că mă înăbuș și deschisei gura larg. Părul mi se ridica, voind parcă să dea jos pălăria.

Un alt cîne se repezi să apuce pe văru-meu ce stătea lîngă mine. Acesta se feri și lovi cu piciorul o tinichea, aruncată acolo cine știe de cine. Alt fior acum fierbinte îmi trecu prin spate.

Și cum rămăsesem cu ochii ațintiți spre namilă, văzui de odată o repede lucire metalică, apoi o flacără roșie zbučni, o trăznitură grozavă spintecă aerul și printre frunze auzii fișiind, iar lîngă mine un harag lovit, fu retezat în două.

Ca azvîrliti de niște rezorturi am sărit cu toții în picioare și în fugă nebună am năvălit spre gard, urmăriți de sudălmile și tropăiturile namilei și de lătrăturile furioase ale dulăilor.

Nici îu știu cum am sărit gardul. Parcă o putere nevăzută m'a apucat de păr și m'a zvîrlit dincolo, unde după o clipă de uluială, am luat-o la goană prin păpușoi cari păreau la ori-ce moment că vor să ne închidă drumul.

Și multă vreme, așa mi se părea, am fugit împedicîndu-ne, căzînd, ridicîndu-ne iar, mereu parcă urmăriți de tropăiturile namilei. Împinși parcă de spate de cineva nu ne-am oprit, decit lîngă gară, plină de scai și țărînă, găsiind ca niște mașini de tren.

Întîmplarea asta a fost ca un duș rece peste entuziasmul plănuitei expediții în America. De atunci au început a ni se ivi în suflet indoieli de vitejia noastră, și încetul cu încetul ne-am liniștit și am uitat mărețele rîvniri spre aur.

E. COSTAȘ.

S E R E N A D Ă

— DUPĂ SHELLEY —

*În somnul dulce-al nopții, dragă, mă scol visînd mereu la tine,
Cînd vîntu-și ține răsufierea și mi de stele strălucesc;
Mă scol visînd mereu la tine. Un spirit pașii mi-î îndreaptă —
Și fără veste la fereastra odăii tale mă trezesc.*

*Adorm suflări rătăcitoare pe apa neagră și tăcută.
Balsamul câmpului se pierde ușor, ca gândul într'un vis;
Ascultă plîsul filomelei ce trist în pieptul ei se stinge:
Să mor pe sînul tău, iubito, așa și mie-mă este scris!*

*Ridică-mă de-aici din iarbă, căci mor, dispar în neființă!
Pe buze lasă să mă plouă în sărutări iubirea tu!
Obrazu-mă este alb și rece, și inima-mă zvîcnește iute:
O strînge-o iar la sînu-ți, dragă, sau altfel, vai! se va sfărma!*

C. F.

PIERRE LOTI

PESCAR DE ISLANDA

V.

(Urmare)

Într'o seară ploioasă ei stăteau la gura sobei unul lingă altul și bunica Yvonne dormia lingă ei. Flacăra care juca printre vreascurile focului, le plimba pe tavan negrele lor umbre, mărite.

Își vorbeau încet, ca toți amorezații. Dar în seara aceea erau lungi tăceri care îi stînjeau în vorba lor. El mai ales, nu spunea aproape nimic și înclină capul cu un început de suris, căutînd să scape de privirile Gaudei.

Aceasta din pricină că ea îl îngrămădisise cu întrebări toată seara asupra acelei taine pe care n'avea cum să-l facă să i-o spue și de data asta el se vedea prins: Gaud era prea isteasă și foarte hotărîtă a ști. Nici o prefăcătorie nu-l mai scăpa din această strîmtorare.

— Vorbe rele care șe scorniseră pe socoteala mea?—întrebă ea.

El cercă să răspundă da. Vorbe rele, oh! se vorbiseră destule în Paimpol și în Ploubazlanec.

Ea întrebă ce anume vorbe. El se turbură și nu știu ce să răspundă. Atunci ea crezu că trebuie să fie altceva.

— Imbrăcămîntea mea, Yann?

Toaleta ei contribuise de sigur, căci era o vreme cînd ea prea se gătea, pentru a deveni femeia unui pescar. Dar el era nevoit să recunoască în sfîrșit că nu asta a fost totul.

— Poate fiind-că pe acea vreme noi eram ținuți de bogătași. Ți-era teamă să nu te refuz?

— O, nu! Nu asta!

El făcu acest răspuns cu o atît de naivă siguranță de el însuși, că Gaud se înveseli. Și apoi iar urmă o tăcere în timpul căreia se auzi afară zgomotul mugitor al vîntului și al mării.

Pe cînd 'l observa cu băgare de seamă, o idee îi veni și expresiunea ei se schimbă cu încetul:

— N'a fost nimic în toate aceste, Yann? Atunci ce a fost? îl întrebă ea, privindu-l în albul ochilor, cu surîsul de inchiziție, neresistibil, al unuia care a aflat.

Și el întoarse capul și rîse de-a binele.

Așa dar asta era. Ghicise bine ea. El nu-î putea da nici un motiv, căci n'avea și nu fusese nici unul niciodată. Eî bine, da! El făcuse pe încăpățînatul (cum spusese Silvestru odată) și asta a fost totul. E drept că 'l și persecutau cu această Gaud. Toată lumea tăbărise pe el: părinții lui Silvestru, tovarășii lui de Islanda, pînă și Gaud însăși. Atunci el începu a zice nu, cu încăpățîinare nu, păstrînd în sufletul lui ideia că într'o zi cînd nimeni nu se va aștepta, va sfîrși cu un da.

Și pentru această copilărie a lui Yann al ei, suferise Gaud doi ani de zile și-și dorise moartea...

După cea dintîi mișcare care a fost de a rîde puțin, rușinat că a fost descoperit, Yann se uită la Gaud cu ochi buni și serioși, cari la rîndul lor întrebau și ei în adîncime: îl va erta ea cel puțin? Avea o atît de mare muștrare de cuget astăzi, că i-a făcut atît ne-caz. Il va erta ea?

— Firea mea e așa, Gaud! — zise el. La noi, cu părinții e acelaș lucru. Une-orî cînd mă încăpățînez, rămîn opt zile supărat, fără a mai vorbi cu nimeni. Și cu toate acestea îi iubesc, știu bine, și în totdeauna îi ascult în tot ce vor, ca un copil de zece ani.... Credeaî că-mî venea mie la socoteală să rămîn neînsurat?... Nu! Asta n'ar fi mers mult timp, în orî ce caz. Mă poți crede, Gaud.

Oh! Dacă-l iartă ea? Ea simți cum îi izvorau binișor lacrămile. Era restul de milnire de altădată care se ducea după această mărturisire al lui Yann al ei. De alt-fel ceasul de față n'ar fi fost atît de dulce, fără întreaga suferință de atunci. Acum că se sfîrșise, ei îi plăcea aproape, că a avut și timp de suferințe.

Acum totul era lămurit între ei, într'un chip neașteptat, e adevărat, dar în întregime: nu mai era nici un vâl pe inimele lor. El o atrase la el în brațe și capetele lor apropiindu-se, ei rămaseră multă vreme obraz îngă obraz. ne mai avînd nevoie să-și mai spue nimic, să-și mai explice nimic. Și în acest moment îmbrățișarea lor era atît de nevinovată, în cit de și bunica Yvona se deșteptase, ei rămaseră tot astfel în fața ei, fără a se turbura de loc.

VI.

Maî erau şase zile pînă la plecarea în Islanda. Alaiul lor de nuntă se întorcea de la biserica din Ploubazlanec, gonit de un vînt furios, supt un cer încărcat de nori şi foarte posomorît.

Unul la braţul altuia, erau frumoşi amîndoi, mergînd ca regiî, în fruntea lungului alaiu, mergînd ca în vis. Liniştiţi, odihniţi, gravi, păreau că nu maî văd nimic, păreau că stăpînesc viaţa, că sînt deasupra tuturor lucrurilor. Ei păreau chiar respectaţi de vînt, pe cînd în urma lor, acest alaiu era o frumoasă neorînduială de perechi vesele pe care le biciuiau marile pale ale vîntului de apus.

Nuntaşi mulţi: tineri plîni de viaţă; alţii cărunţi deja cari surîdeau amintindu-şi ziua lor de nuntă şi anii cei dintîi. Bunica Yvonne era acolo şi ea venind pe urmă spulberată toată de vînt, dar aproape fericită, la braţul unui bătrîn unchiu de-al lui Yann, care-i spunea galanterii vechi. Purta o frumoasă bonetă nouă, pe care i-o cumpăraseră de nuntă şi micul ei şal vopsit pentru a treia oară—în negru din cauza lui Silvestru.

Şi vîntul zguduia fără deosebire pe toţi aceşti nuntaşi. Vedeai fuste fluturate şi rochiî întoarse, pălării şi bonete care zburau.

La uşa bisericii, mirii îşi cumpăraseră, precum e obiceiul, buchete de florî false, spre a-şi desăvirşi toaleta. Yann şi le prinse pe ale sale la întîmplare pe pieptul lui larg, dar el era dintre aceia căroră orî-ce le stă bine. Cît despre Gaud, ea maî avea ceva de domnişoară, în chipul cum aceste sărmane florî grosolane erau prinse în susul corsajului ei foarte ajustat, ca altădată, pe forma ei încîntătoare.

Lăutarul care ducea toată această lume, zăpăcită de vînt, cînta cît putea. Cîntecele lui ajungeau la urechi, pale—pale, şi în zgomotul ploaiei, părea o uşoară muzică ciudată, maî subţire ca ţipetele unui pescăruş.

Tot Ploubazlanecul eşise să-i vadă. Această nuntă avea ceva ce atrăgea lumea şi de departe veniseră oameni să-i vadă. La răspîntiile drumurilor, erau prefătîndeni cete cari staţionau spre a-î aştepta.

Aproape toţi «Islandejii» din Paimpol, prietenii lui Yann, erau postaţi acolo. Ei salutară pe miri la trecerea lor. Gaud răspundea înclinîndu-se uşor, ca o domnişoară, cu graţia ei serioasă şi tot drumul fu admirată.

Şi cătunele de prin prejur, cele maî pierdute, cele maî negre, chiar şi cele de prin păduri se goliseră de cerşetorii, de schilozii, de nebunii de idioţii lor în cîrji... Acest neam de oameni era risipit pe tot drumul, cu muzică, cu armonicî, cu lăute. Ei întindeau mîinile, tale-

rele, pălăriile lor spre a primi pomana pe care Yann le-o svîrlea cu înfățișarea lui nobilă și Gaud cu surîsul ei de regină. Erau foarte bătrîni unii din acești cerșetori, cu păr cărunt pe capetele goale ce n'au avut niciodată nimic înăuntru. Ghemuiți prin gropile drumurilor, ei erau de aceeași culoare ca pămîntul, din care păreau că nu eșisera cu totul și în care erau să intre în cîrînd, fără a fi avut nici un gînd. Ochiul lor turburî nelinișteau ca și misterul vieții lor avortate și nefolositoare. Ei priviau, trecînd fără a înțelege, această sărbătorire a vieții pline și superbe.

Trecură dincolo de cătunul Pors-Even și de casa bătrînului Yann, pentru a se duce după obiceiul tradițional al mirilor din Ploubazlanec la bisericuța Treimeii, care e ca la capătul lumii bretonice.

La piciorul celei mai de pe urnă și cele mai înaintate stînci, ea stă pe un pat de stînci mărunte chiar lîngă ape și pare că aparține mării. Pentru a scoborî, apuci pe o cărare îngustă, printre stane de granit. Și alaiul nunței se răsîndi pe coasta acestui cap isolat, în mijlocul pietrelor. Vorbele vesele sau galante se perdeau cu desăvîrșire în zgomotul vîntului și al valurilor. Cu neputință de ajuns la acea bisericuță pe acea vreme: drumul nu era sigur, marea se prea apropia spre a da marile ei lovituri. Vedeai sărînd foarte sus fășiile ei albe care cîzînd apoi, se desfășurau spre a înneca totul.

Yann care se dusese cel mai departe, cu Gaud sprijinită de brațul lui, se dădu cel dintîi înapoi în fața pulberii de apă.

În urnă, alaiul rămăsese semănat pe stînci, în amfiteatru și Yann părea că venise pînă acolo spre a prezenta mării pe femea lui. Dar marea nu prea făcea o figură frumoasă miresei.

Intorcîndu-se, el zări lăutarul cocoțat pe o stîncă cenușie și cău-tînd să apuce între două pale de cînt, cîntecul lui de contradanț.

— Stringe-ți muzica, prietene—îi zise el. Ne cîntă marea dintr'una care merge mai bine ca a ta...

În acelaș timp începu o mare ploaie biciuitoare care amenința de dimineață. Atunci lumea alergă într'o neorînduială nebună, cu rîsete și țipete spre a se urcă pe țărîmul înalt și a fugi la alde Gaud.

VII.

Masa mare de nuntă fu pusă la părinții lui Yann, din pricină că locuința Gaudei era prea sărăcăcioasă.

Sus în camera nouă erau 25 persoane în jurul mirilor: surorî și frați, vărul Gaos pilotul, Guermeur, Keraes, Ivon Duff, toți cei cu care fuseseră pe *Marie* și acuma erau pe *Leopoldina* acum: patru dom-

nișoare de onoare foarte frumoase, cu cozile aduse cerc deasupra urechilor, ca împărătesele de altădată ale Bizanțului, și bonetele lor albe după noua modă a tinerelor, în formă de scoică de mare; patru cavaleri de onoare, toți Islandezi, bine legați cu frumoși ochi mândri.

Iar jos, bine înțeles, era și acolo lume care mânca și care bucătărea: toată coada cortegiului se îngrămădise acolo în desordine și femeii cu ziua luată din Paimpol își pierdeau capul în fața mării vetre pe care erau îngrămădite tigăi și tingiri.

Părinții lui Yann ar fi dorit de sigur pentru feciorul lor o femeie mai bogată, dar Gaud era cunoscută acum ca o fată cu minte și vrednică și în lipsa averii pierdute, ea era cea mai frumoasă din sat și erau foarte măguliți de a vedea doi soți atit de potriviți.

Bătrînul, veselit după supă, zise despre această nuntă:

— Alți Gaoși are să mai iasă dintr'asta, de și nu sint puținței în Ploubazlanec.

Și numărînd pe degete el spunea unui unchiu al miresei cîți erau cu numele acela: tatăl lui care era cel mai mic din 9 frați avusese 12 copii, toți însurați cu verișoare și aceștia făcuseră la Gaoși, afară de cei pieriți în Islanda.

— Din partea mea, eu am luat tot o Gaos, rudă de a mea și am făcut și noi 14 copii.

Și la ideea acestei poporații, el se bucura, clătînîndu-și capul său albit.

Vezi bine, i-a venit greu pînă a văzut mari pe cei 14 puî de Gaos, dar acum se descurcau ei singuri și apoi cele 10 000 de franci de pe corabia înecată i-au săltat bine de tot din nevoie.

Inveselit și el, vecinul Guermeur, povestea ștreqăriile făcute în timpul *serviciului*¹⁾, povești din China, din Antile, din Brasilia cari făceau pe tinerii ce erau să se ducă și ei acolo să caște ochi mari.

Una din cele mai frumoase amintiri ale lui era odată pe vaporul *Iphigénie*. Se încărca vin în fundul vasului, seara, pe întunec, și țeva de aramă prin care trecea, crăpase. Atunci în loc de a da de știre se puseseră pe băut, pînă nu mai putură. Două ceasuri ținuse prasnica-asta. La urmă vinul curgea gîrlă, toată lumea era beată și bateria plină.

Și acești bătrîni marinari, așezați la masă, rideu risul lor bun de copil, dar și cu un pic de răutate.

Unii cîrtesc în potriva *serviciului* — ziceau ei. Ei bine numai în el mai poți face asemenea drăcii.

¹⁾ Astfel numesc oamenii de pe țărmul mării timpul ce slujesc ca marinari în marina de războiu.

Afară timpul nu se îmbuna de loc. Din potrivă, vîntul și ploaia erau în furie în noaptea aceea întunecoasă. Cu toate măsurile de pază luate, unii se îngrijeau de corabia sau de barca lor legată în port și vorbeau să se scoale și să se ducă pînă acolo să vadă.

Dar un alt zgomot mult mai vesel de ascultat, venia de jos unde tinerii stolnici mîncău unii peste alții: strigăte de bucurie, hohote de rîs de mici verișori și de mici verișoare, care începuseră a se simți foarte înfierbîntați de cidru.

Se servise cărnuri gătite, cărnuri fripte, pui, mai multe feluri de pești, omlete și prăjituri de casă.

Vorbiseră despre pescărie și despre contrabandă, desbătuseră toate măsurile cu cari se pot înșela d-nii vameși cari sînt, precum se știe, dușmanii oamenilor de mare.

(Va urma)

Trad. de C. SANDU-ALDEA.

R O M A N Ț A

Iubite păsărele 'n zbor,
Cînd trec prin locul unde ești,
N'aduc în vers tinguitor
De mine, oare, vești?

Cu-atita drag le urmăresc
Și 'ntreagă jalea mea le-o spun, —
Supt streșini poate-ți poposesc
O clipă — că ești bun.

Și ele-ar ciripi-o 'n cînt
Domol — să nu te întristezî,
Durerea 'n care mă frămînt,
Tu, numai s'o visezi.

Din toată zbuциumarea mea
Atita doar aș vrea să știi:
«Că dor mi-e, dor nebun—ș'aș vrea,
Iubite, iar să vii!»

EUG. CIUCHI

REVISTA GENERALĂ

COMMEMORAREA LUI CIPRIAN PORUMBESCU.

Un semn bun al vremii pentru cultura românească. Aici în București, din partea societății «Carmen», în Cernăuți, din partea «Armoniei», la Sibiiu, din partea «Reuniunii de musică» s'aū pregătit frumoase serbări musicale în amintirea neuitatului nostru mare compozitor național Ciprian Porumbescu, mort acum douăzeci și cinci de ani. Cine nu cunoaște drăgălașa operetă română. «Crai nou», puternicele cîntece naționale «Pe-al nostru steag e scris unire» saū «Tricolorul» și aīteea altele care aū asigurat maestrului nemurirea?... Bucovinean prin naștere și educație, Ardelean prin activitatea sa, căci a muncit ca dascăl al școalelor romine din Brașov, Ciprian Porumbescu este al tuturor Romînilor, pentru-că a simțit, a cugetat, a creat pentru toți frații săi. Încă din tinerețe, împreună cu Eminescu, Ion Slavici, A. D. Xenopol, el jurase, cu prilejul serbării de la Putna (1871), să-i fie grija cea mai scumpă înălțarea prin cultură a neamului nostru întreg. Jurămîntul și l-a ținut până'n clipa tragică a morții sale timpurii supt cerul dulce al Italiei, unde zădarnic căutase leac boalei neiertătoare.

«EXTAZ», POESII DE MARIA BAIULESCU.

Tipărind poeziile cunoscutei scriitoare brașovene, editura «Minerva», sporește cu o contribuție interesantă poesia noastră lirică feminină care își are astăzi, precum și-a avut în trecut, cîntărețele ei originale, sincer însuflețite de dragostea artei.

În forme variate, cu ritmuri și strofe potrivite cuprinsului, poeta brașoveană ne dă adeseori simțiri și gîndiri frumoase, multe comparații poetice izbutite și o vervă care te cucerește uneori și te înalță în sfere cu adevărat poetice. Cînd talentul necontestat al autoarei se va limpezi și mai mult, cînd forma poeziilor sale va fi de asemenea mai simplă și cu desăvîrșire îngrijită, vom avea un volum nou care va păstra calitățile reale ale volumului d'întîi și va adauge lor altele nouă.

POVEȘTI ÎN VERSURI

Genul poveștilor artistice, în versuri, își are maestrul său în Eminescu și Coșbuc. Cel dintîi eternizează în «Călin» splendoarea romantică a poveștilor noastre; Coșbuc nemurește în atîtea geniale poeme ale sale fondul naiv al poveștilor noastre, în toată puritatea, și forma epică în toată originalitatea lor măreață.

De la acești maeștri va putea să mai învețe mult d. Eug. Boureanu, care în volumul d-sale «Povestea Lăcrămioarei» ne dă o serie de douăspre-zece povești bine versificate, dovedind rîvnă spre acest gen.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Apare și în volum piesa d-lui Al. G. Florescu «Sanda», așa de bine primită—și cu drept cuvânt—ca o manifestare fericită a noiei noastre producțiuni dramatice. Prețul 2 lei.

* In vol. II, fasc. 3. a «Studiilor filosofice» care se tipăresc supt direcțiunea d-lui C. Rădulescu-Motru, avem un raport al d-sale despre Congresul de psihologie din Frankfurt a. M. și articole ale unor elevi ai d-lui Motru.

Revista se poate cere direct la redacție: Bulevardul Ferdinand, 55; prețul unui număr 1 leu 75 bani.

* D-l C. Sandea-Aldea tipărește la «Minerva» întia cãrticică din «Sfaturile unui plugar luminat», sfaturile ale unui specialist foarte apreciat, exprimate în cea mai populară formă și cu îngrijirea literară a unui scriitor ca d-sa. Aceste cãrticele vor aduce mare folos agricultorilor și vor îndruma cum să scrie deslușit și pentru popor pe atîția autori agricoli de la noi și mai ales de peste hotare.

* La tipografia arhidieceșană din Sibiu s'a retipărit în broșură, după «Telegraful Român», studiul părintelui V. Mangra, vicarul dela Oradea-Mare, despre «Ierarhia și Mitropolia bisericeii romine din Transilvania și Ungaria» este o polemică cu învățatul istoric dr. Aug. Bunea.

* «Revista generală a învățămîntului», nr. 10, publică un articol al d-nei Adela Proca despre activitatea extrașcolară și numeroase articole în legătură cu noua reformă a programelor școalelor secundare.

* Părintele dr. E. Dăianu, harnicul protopop al Clujului, dă la iveală supt titlul «Apostolie modernă» o scriere religioasă remarcabilă, datorită episcopului Prohaszka, unul din arhieriei catolicei cei mai culți ai Ungariei, autor cu reputație strălucită. Scrierea tratează diferite chestiuni de religie din punctul de vedere al creștinului modern.

* E bine bine venit volumașul «Suflete de copii», istorioare de d-șoara Ana Cordeanu (Craiova. tip. Sache Pavlonici); e o îmbogățire a săracei noastre literaturii pentru copii.

* D. Emil Panaitescu dă un studiu documentat despre Cronicarul Radul Popescu și «Istoriile Domnilor Țării Românești»; lucrarea se tipărește cu cheltuiala «Fundațiunei Universitare Carol I» și e făcută în seminarul de istoria romînă de supt direcția d-lui profesor D. Onciul.

* In «Biblioteca pentru toți», nr. 330, apare comedia în 4 acte «Copila din flori» a veteranului publicist d. Gr. Ventura.

* D-l D. Munteanu-Rîmnic cîntinuă utila publicație a «Bibliotecei școalei secundare» (Ploiești Tip. «Democratul»), dînd în nr. 2 un extras din «Istoria misiunilor mele politice» a lui V. Alexandri,—supt titlul «Treii convorbiri cu Napoleon III». Alegerea e foarte nimerită pentru educația patriotică.

* Directorul societății cooperative de consum «Avîntul» din Birlad, d. Em. C. Manoliu publică o prețioasă broșură de actualitate despre «decadența co-

mertului românesc» (Birlad, Tip. C. D. Lupașcu), arătînd «completea lipsă de sprijin a publicului național către comerțul românesc» și susținînd că «numai o intervenție serioasă a statului și îndreptîndu-și publicul pasul său greșit», «am putea ajunge la naționalizarea comerțului, asigurîndu-ne liniștita dominațiune în această țară».

* D. M. A. Bădulescu, fost șef al serviciului statisticei generale a Statului, publică o broșură despre «Statistica criminală», atrăgînd luarea aminte asupra «lacunelor, imperfecțiunii și lipsei de metodă a statisticei noastre penale oficiale». (București, Tip. «L'Indépendance roumaine»).

* Se tipărește în traducere, de d. Luca Brîndză, broșura de propagandă a lui Tolstoi împotriva proprietății (București, Speranța, institut de arte grafice). Deviza broșurii — de sigur și a traducătorului — e că «proprietatea individuală a pămîntului e cel mai mare păcat» !. Iată o nouă ocazie pentru d. O. C. Tăslăuanu și prietenii săi de aici și de dincolo de-a se «informa» cu privire la teoria «celor două culturi» și a dovedi că n-au nici măcar una și bună. Tolstoi este și mai radical de cît anarho-socialiștii noștri: el nu admite nici un fel de proprietate a pămîntului, deci nici proprietatea țărănească. Prin urmare, partidul d-lui Tăslăuanu poate face un pas înainte, în numele nu al lui Dantec ori al cutărui romancier, ci în numele chiar al apostolului Tolstoi !

* O delicioasă lectură umoristică este schița biografică a lui Karl Marx apărută în editura revistei socialiste «Viitorul Social» de la Iași. Citim aici minună ca acestea: «Comuna [din Paris], lupta eroică de apărare a republicei», sau activitatea neobicinuită a lui Marx «l-a făcut geniū», iată deci că se pot confecționa și geniile, chiar de către dușmanii marilor fabricanți ! In aceeași broșură se apreciază teoria marxistă a formelor de producțiune astfel: «dezvoltarea logică a acestor operații e redată cu atîta măiestrie, în cît îți vine a crede că Marx le-a inventat !», singurul adevăr și singurul lucru serios ce cuprinde broșura. Recomandăm și această «operă» d-lui O. C. Tăslăuanu despre care ziarul Adevărul scria, lăudîndu-l (!), că este marxist... fără să fi citit pe Marx !

* «Democrația» — cu litere roșii! — este titlul unei noi reviste craiovene, «politice, economice, literare» și, precum vom vedea, chiar umoristice, etc. etc. Apare supt îngrijirea nui comitet alcătuit din *treisprezece* avocați (nu mai puțin !) și doi profesori cari garantează solidar enormității ca aceasta bunăoară: «Mulțumită acțiunii diferitelor democrații (!) ce s'au încercat în țară la noi, poporul s'a deșteptat și cel mai simpli sătenii cunosc azi politica țării, căpătînd o noțiune precisă în privința drepturilor și datorțiilor lor !». Iată, deci, cum putem vedea săvîrșindu-se, prin «Democrația» Craiovei, minunea că faimoasa proporție de 84% analfabeți față de 16% alfabeți se întoarce în proporția de 84% alfabeți — «sătenii cei mai simpli cari cunosc politica țării» — și 16% analfabeți, printre cari de sigur și cei 13 avocați și 2 profesori din comitetul de redacție al «Democrației». Hazlie modestie și generozitate democratică, nu-î așa ? — Sc.

«ASUPRA UNEI POLEMICI»

«*Secolul*», (20 Mai), cunoscutul ziar liberal, publică supt acest titlu un prim-articol asupra polemicelor d-lui *Aurel C. Popovici*, din care reproducem următoarele părți caracteristice: (Sublinierile sînt ale noastre).

«O polemică, pornită pe o chestiune ce privea mai de aproape politica națională a fraților noștri de peste munți, a dat naștere la diferite interveniri în discuție din partea presei de la noi. Deși a cam deviat de la punctul ei de plecare, sau poate tocmai pentru aceea, discuția aceasta credem că merită să atragă luarea aminte publică mai mult de cît certurile sau sfătoșeniile obișnuite ce ocupă zilnic, săptămînal sau lunar, coloanele ziarelor și revistelor noastre...

«Dar d. Aurel C. Popovici a atins cu acest prilej și *teoriile socialiste*, a căror repercusiune o vedea în tendința articolului pe care 'l combătea... Și iată că un fenomen curios s'a produs: de odată au sărit asupra d-sale gurî și condeie cari de sigur ar fi rămas mute și indiferente dacă idoli social-democrației internaționale n'ar fi fost tiriți în discuție; — și au sărit de-a valma din direcțiunii pe cari le-aî fi crezut cu totul opuse — vrăjmași crînceni de pînă mai ieri s'au întîlnit, — au tresărit vechi simpatii și convingeri, cum tresare bătrînul cal reformet la sunetul unui acord războinic, — și din toate părțile răsăriră sulfi retorice întru apărarea și proslăvirea lui *Karl Marx* și după dînsul *Engels*...

«Amesteca-ne-vom noi în această discuție? Treaba noastră să fie ca să luăm apărarea corifeilor social-democrației internaționale, fie și contra unui reacționar ca d. Aurel C. Popovici?

«Da, întru cît poate fi vorba de teorii sau de propagandă reacționare, avem dreptul și datoria de a ne pune de-a curmezișul lor în orice moment; dar cînd vorba este de teoriile socialismului internațional, atunci nici degetul cel mic n'avem să-l mișcăm întru apărarea lor.

«Credem sau nu credem noi, național-liberalii, că teoriile socialiste și internaționaliste sînt o otravă pentru viața noastră romînească?... Să-l lăsăm atunci pe *Karl Marx* și după dînsul *Engels*, — să-i lăsăm ca oameni de știință în grija viitorimei care va ști să pună pe fiecare cugetător la locul lui și fără intervenirea noastră, a gazetarilor romîni (sau ovrîi) de la 1908, — și să-i lăsăm ca firme de propagandă pentru idei și tendințe ce repudiem cu toții — să-i lăsăm întrebuițării celor ce din rătăcire, falală sau voită, stăruesc pe căi pe cari dîmpreună cu «reacționarul» Aurel C. Popovici, nu putem nici noi decît să le deplîngem sau să le osîndim»...